

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi

The Journal of International Turkish Language & Literature Research

Sayı/Issue 13 (Aralık/December 2023), s. 1055-1074.

Geliş Tarihi-Received: 28.11.2023

Kabul Tarihi-Accepted: 26.12.2023

Araştırma Makalesi-Research Article

ISSN: 2687-5675

DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1397190

Umer İpçi'nin "Rastkeliş" Adlı Hikâyesi Üzerine

On Umer İpçi's Story Named "Rastkeliş"

Seher MAŞKARAOĞLU*

Öz

Umer İpçi, Kırım Tatar Sovyet edebiyatının güçlü yazarlarından biridir. Sanat faaliyetine Ufa'da 1915 yılında manzum eserler yazarak başlayan İpçi, şiir, hikâye, roman, tiyatro gibi edebiyatın neredeyse bütün türlerinde ilgi çekici eserler kaleme almıştır. "Medrese", "Eolerge Bakkanda", "Çıraklar", "Kimden Yardım" onun ilk şiirleridir. 1920 ve 1930 yılları arasında Kırım Tatar Sovyet edebiyatı nesir sahasında önemli bir rol oynayan İpçi, "Küreş", "Açlık Hatireleri", "Cevap", "Traktor", "AMO Avtobusunda", "Rastkeliş", "Asan" isimli hikâyelerini etkileyici bir üslupla yazmıştır. Yazar ayrıca "Faişe", "Alim", "Nenkecan Hanım", "Motor", "Ayınıklar", "Şaingeray", "Duşman" gibi eserleriyle Kırım Tatar Sovyet tiyatrosunun esasını oluşturmuştur. İpçi, Kırım Tatar sinemasının da kurucusudur ve senaryo yazarıdır. Aynı zamanda usta bir tercüman olan İpçi, Dünya ve Sovyet edebiyatının birçok eserini Kırım Tatar Türkçesine çevirmiştir.

Bu yazıda, Umer İpçi ve edebî faaliyetleri tanıtılmaya çalışılmış; yazarın "Rastkeliş" adlı hikâyesi Türkiye Türkçesine aktarılarak hikâye hakkında kısa bilgi verilmiştir. Hikâyede birbirlerini çocukluk yıllarından itibaren seven Hatice ve Umer isimli iki gencin başlarından geçen olaylar anlatılmaktadır. İpçi hikâyede farklı bir olay örgüsü kullanarak eski batıl inançların ve zararlı âdetlerin olduğu hayatla, yeni hayatı karşılaştırmış, yeni hayatın eskiye üstünlüğünü göstermek istemiştir.

Anahtar Sözcükler: Umer İpçi, Rastkeliş, Kırım Tatar edebiyatı, hikâye.

Abstract

Umer İpçi is one of the influential writers in Crimean Tatar Soviet literature. He began his literary journey by writing poetic works in Ufa in 1915. He went on to write intriguing works in nearly all literary genres; such as poetry, stories, novels, and theatre. His first poems are "Medrese", "Eolerge Bakkanda", "Çıraklar" and "Kimden Yardım". Between 1920 and 1930, Umer İpçi played a significant role in prose field of Crimean Tatar Soviet literature. His stories, including "Küreş", "Açlık Hatireleri", "Cevap", "Traktor", "AMO Avtobusunda", "Rastkeliş" and "Asan" were written in an impressive style. He also shaped the foundation of Crimean Tatar Soviet theatre with works like "Faişe", "Alim", "Nenkecan Hanım", "Motor", "Ayınıklar", "Şaingeray" and "Duşman". Additionally, Umer İpçi was a screenwriter and the founder of Crimean Tatar cinema. He was also a proficient translator who translated numerous works from world and Soviet literature into Crimean Tatar Turkish.

In this article, Umer İpçi and his literary activities are introduced with a focus on his story "Rastkeliş", which has been translated into Türkiye Turkish. The story revolves around two

* Dr. Öğr. Üyesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Kilis/Türkiye, e-posta: seher.maskaraoglu@kilis.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2448-724X.

young people named Hatice and Umer, who have loved each other since childhood. İpçi employs a different narrative structure in "Rastkeliş" to contrast old superstitious beliefs and harmful customs with the modern way of life, emphasizing the superiority of the latter.

Keywords: Umer İpçi, Rastkeliş, Crimean Tatar literature, story.

Giriş

*Ben halkımın bağrından, yüreğinden,
onun kanundan, canından doğmuş gibiyim...
Umer İpçi*

Umer İpçi (Alkeday), 1897 yılında Bahçesaray'da saraç esnafı İpçi Bekir'in ailesinde dünyaya gelmiştir. Annesi Gülsüm Hanım, kızlar mektebinde hocadır. Çocukluk çağında öksüz kaldığı için sekiz dokuz yaşlarında hayatın zorluklarını üstlenmiş, çeşitli işlerde çalışmıştır. İlk tahsilini yeni usulle çalışan mahalli mektepte almıştır. 1913 yılında Ufa'ya gidip oradaki "Galiya" medresesinde öğrenimine devam etmiş, büyük bir istekle Alimcan İbrahim'in edebiyat derslerine katılmıştır. 1917 senesi Şubat İnkılabına kadar burada okumuş ve eğitim hayatını burada tamamlamıştır. Kırım'a döndükten sonra köy okulunda hocalık yapmaya başlayan İpçi, 1920'li yıllardan sonra, Kırım Devlet tiyatrosunda aktör, rejisör ve sonradan direktör görevlerinde bulunmuştur. Aynı zamanda "Yeni Dünya" gazetesinde edebiyat işlerinde görev yapmaya başlamıştır. Bu görevler, onun edebî faaliyetlerinin tiyatro ve gazetecilikle sıkı ilişki içinde olmasını sağlamıştır (Fazıl ve Nagayev, 2001, s. 270; Kerimov, 1997, s. 40; Kurtnezir, 2014, s. 92).

İpçi sanat faaliyetine Ufa'da 1915 yılında manzum eserler yazarak başlamıştır, şiir onun sanatında büyük yer tutmaktadır. "Medrese" (1915), "Evlerge Bakkanda" (1916), "Çıraklar" (1917), "Kimden Yardım" (1917) ilk şiirleridir. Yazar, "Medrese" şiirinde eski medrese hayatını, oradaki olumsuz gelenekleri eleştirmiştir. "Evlerge Bakkanda" şiirinde ise toplumun iki sınıfa bölündüğünü, bir kısmını açların, fakirlerin; bir kısmını ise "tok karınlı ağalar"ın oluşturduğunu söylemiştir:

*Anavı evde tok kursaklı ağalar bar,
Mınavı evde aç kursaklı ağalolar bar...
Anavı evde zalım, şişman baylar bar,
Mınavı evde yoksul yaşlar, anaylar bar...
(Fazıl ve Nagayev, 2001, s. 270)
"Şu evde tok karınlı ağalar var,
Bu evde aç karınlı ağlayanlar var...
Şu evde zalim, şişman zenginler var,
Bu evde yoksul gençler, analar var...*

Umer İpçi'nin eserlerinde ele aldığı konulardan biri Tatar kızlarının, kadınlarının yaşadığı haksızlar ve çektiği sıkıntılardır. 1917 yılında yazdığı "Kimden Yardım?" şiirinde:

*Tatar kızı kart ömürniñ kuçağında ezilirken,
Aydın yolu kalın-kara perdelerle kesilirken,
Kün körmeden, zevk sürmeden, dört divarnıñ arasında,
Azap çekip, horluk körüp, yaş ömürü ezilirken...
(Fazıl ve Nagayev, 2001, s. 271).
"Tatar kızı zor hayatın kuçağında ezilirken,
Aydınlık yolu kalın, kara perdelerle kesilirken,
Gün görmeden, zevk sürmeden, dört duvarın arasında,
Azap çekip işkence görüp genç ömrü ezilirken...*

diyerek kara perdelerle Tatar kadınının aydınlık yolunun kesilmeye çalışıldığını ifade eder ve bu haksızlığın, bu adaletsizliğin önünü kim alacak, bu durumu kim düzelterek diye sorar:

*Yokmu bir el, kalın kara perdeleri
koparacak?
Yokmu bir er, bu yaş kızını azaplardan
kurtaracak?!*
(Fazıl ve Nagayev, 2001, s. 271).
*"Yok mu bir el, kalın kara perdeleri
koparacak?
Yok mu bir adam, bu genç kızı azaplardan
kurtaracak?"*

Camanaklı, Umer İpçi'nin yazarlığa başladığı bu dönemde Kazan Tatar şairi Abdullah Tukay'ı taklit ederek onun gibi yazmaya çalıştığını belirtmiştir. Buna örnek olarak onun 1917 yılında Kırım Ocağı gazetesinde basılan "Gazi Mansur" isimli manzumesini göstermiştir (2019, s. 168). Bu manzume İpçi'nin vatanseverlik konulu eserlerinden biridir. Gazi Mansur, kanının son damlasına kadar vatanı için mücadele etmiştir ve savaş meydanında canını verdikten sonra Kırım'a gömülmüştür. Manzume şu satırlarla bitmektedir:

*Kabir kazıp cenaze namazını kıldılar
Kömüp Mansurnı han-şeitler ağladılar...
Mansur şeit oldı Vatanınıñ ogruna
Kaldırmadı başın düşmana
(Kerimov, 2018, s. 9).
"Kabir kazıp cenaze namazını kıldılar
Gömüp Mansur'u han-şehitler ağladılar...
Mansur şehit oldu vatanının uğruna
Bırakmadı başını düşmana."*

1917-1921 yılları arasında N. Çelebicihan, C. Kermençikli, B. Çobanzade, H. Giraybay, A. Odabaş, Ş. Bektöre gibi pek çok şair Milli Kurultayda resmî olarak kabul edilen Kırım Tatar milli bayrağını özgürlük uğruna verilen mücadele ve milli gelişim sembolü olarak kabul etmiş ve bu duyguları eserlerine konu edinmişlerdir. 1918 yılında Millet gazetesinde Umer İpçi'nin "İsterim" isimli şiirinde şu satırlar yer almaktadır:

*Men isterim emen-çamlı ormanlarda,
Kaya-uçrum kar ayazlı zamanlarda,
Yeşil çöller, en dalgalı deryalarda
Tatar yırı, Tatar çını yırlansın!
Tatar toğı – kök bayrak dalgalansın!
Men isterim mahşer künü en ögde
Kök kefinli tatar halkı yer alsın,
Cennet yolu – sırat köprün keçkende,
Tatar yırı, tatar çını yırlansın!
Tatar toğı – kök bayrak dalgalansın!!!
(Kerimov, 1995, s. 215).
"Ben isterim meşe-çamlı ormanlarda,
Kaya-uçurum kar ayazlı zamanlarda,
Yeşil bozkırlar, en dalgalı nehirlerde
Tatar türküsü, Tatar şarkısı söylensin!
Tatar tuğu; gök bayrak dalgalansın!
Ben isterim mahşer gününü en önde*

Gök kefenli Tatar halkı yer alsın,
Cennet yolu; sırat köprüsünü geçince,
Tatar türküsü, Tatar şarkısı söylensin!
Tatar tuğu; gök bayrak dalgalansın!!!"

1917 yılında Şubat Devriminden sonra, Umer İpçi Ufa'dan Bahçesaray'a dönmüştür. Bu devirde Bahçesaray'da kurulan "Gençler Cemiyeti"nin edebiyat akşamlarına hevesle gidip gelmiştir. Burada çıkarılan "Arkadaş" ve "Yoldaş" adlı dergilere katılmıştır. İşte 1917 yılında onun ilk hikâyesi "Bosağa" ortaya çıkmıştır. 1924 yılında yazdığı bir Kırımlı ailenin çevresinde emperyalist savaşın felâketlerini konu alan "Zeynep Tiyze" adlı hikâyesi, döneminde Kırım Tatar edebiyatında yenilik teşkil etmiş, en ünlü eserler arasına girmiştir (Kerimov, 1988, s. 25-27; TDTEA-13, 1999, s. 475).

Edebiyatın hemen her alanında çok kapsamlı sanat eserlerine sahip olan Umer İpçi'nin tiyatro alanında da katkıları büyüktür. "Faişe" (1924), "Alim" (1925), "Nenkecan Hanım" (1926), "Şain Girey" (1929) gibi piyeslerinde kendi halkının farklı dönemlerdeki yaşamını ve tarihî olayları yetenekli kalem gücüyle göstermiştir. Tiyatroya yeni yetenekli genç oyuncuların katılmasına gayret etmiştir, tiyatronun seyirci sayısını artırmıştır. Gani Murad, Kırım Tatar tiyatro sanatının 1932 yılına kadarki döneminin Umer İpçi dönemi olduğunu vurgulamıştır. İpçi'nin Kırım Tatar tiyatrosunun en ünlü eserlerini ortaya çıkardığını, onları seyirciyle buluşturduğunu ifade etmiştir. Yine tiyatro vasıtasıyla Kırım Tatar halkına Şekspir, Şiller, Gogol, Molyer gibi ünlü yazarları tanıttığını, Rus ve Avrupa klasiklerinden "Şah Kızı Turandot", "Othello", "Müfettiş", "Haydutlar", "Hamlet" gibi eserleri yüksek sanat seviyesinde sahneleştirdiğini belirtmiştir (Murad, 2003, s. 141). Aynı zamanda Kırım Tatar sinemasının kurucusu da olan İpçi, 1925 yılında ilk olarak "Alim" senaryosunu yazmıştır. Bu senaryo esasında rejisör G. Tasin 19. asırda yaşayan halk kahramanı Alim Azamatoğlu hakkındaki "Alim" filmi çekmiştir (Yıldız, 1990, s. 113).

Umer İpçi usta bir tercümandır. Dünya ve Sovyet edebiyatının birçok klasik eserini Kırım Tatar Türkçesine çevirmiştir. Rusçadan Gogol'un "Ölü Canlar", Tolstoy'un "Kazakiler", Sarafimoviç'in "Demir Taşkınu", Şekspir'in "Hamlet" ve Şiller'in "Haydutlar" eserlerini ve Maksim Gorki'nin bazı hikâyelerini çevirmiştir (Ülküsal, 1980, s. 267). Bu çevirilerle İpçi Kırım Tatar edebiyatının gelişmesine ve okuyucu kitlesinin yetişmesine, özellikle gençlerin ana dilinde bu eserleri okuyabilmesine büyük katkıda bulunmuştur. Sadece tercüme faaliyetleriyle bile Kırım Tatar edebiyatı tarihinde büyük yer almaktadır. Kendisi ayrıca yapılan çeviriler sırasında Maksim Gorki'den etkilendiğini şu cümlelerle ifade etmiştir: "Maksim Gorki'nin eserlerini tercüme işi benim yazarlık hayatımda önemli bir yere sahiptir. Benim böyle bir istek ve sevgiyle daha önce hiçbir kimsenin eserini tercüme etmişliğim yoktur desem yanılmam. Onun "Ana", "Artamonov Ailesi" ve "Klim Samgin'in Hayatı" gibi eserlerini okumam, "Çelkaş" gibi birçok eserini tercüme etmem benim için okul oldu. Ben Gorki'den çok şey öğrendim ve öğrenmeye devam ediyorum." (Bolat, 2003, s. 153).

İkinci Dünya Savaşından sonra İpçi'nin "İkâyeler" (1972) kitabı neşredilmiştir. Onun birçok eseri "Edebiyat Hrestomatiyası" (1971) kitabında yer almış ve "Yıldız" mecmuasının sayfalarında basılmışlardır. 1930'lu yılların matbuatında "Alim", "Açlık" ve "Ocalar" romanlarını yazdığı hakkında haberler basılmış olsa da onlar dünya yüzü görmeyip repressiya döneminde el yazması şeklinde kaybolmuşlardır (Kurtnezir, 2014, s. 92). Temirkaya, İpçi'nin 1920'li ve 30'lu yıllarda Kırım Tatar edebiyatında öncü bir rol üstlendiğini, bu dönemde onun kadar çok eser veren ikinci bir yazar olmadığını ifade etmiştir. Şiir alanında parlayan Noman Çelebicihan, Hamdi Giraybay, Şevki Bektöre, Bekir Çobanzade, Abdulla Latifzade, Eşref Şemizade gibi yıldız şairler olsa da nesir

ve tiyatro sahasında Umer İpçi'ye yetişen biri olmadığını belirtmiştir (Temirkaya, 2003, s. 143-144).

İpçi eserlerinde, savaşın getirdiği büyük sıkıntıları, açlık, Kırım Tarihi, Kırım halkının acıları gibi konuları ele almıştır. "Hatip" ve "Mirzanın Hatire Defterinden" adlı eserleri halkı ezenlere karşı nefretle doludur. "Küreş", "Traktor", "Zeynep Tize", "Asan", "Bağcıvan", "Kartlar" adlı eserleri, piyeslerinden "Azat Halk", "Motor", "Duşman" eskiliklerle mücadeleye, yeni sosyalist hayatı kurmaya çağırırlar (Seydamet, 2003, s. 138; Yüksel, 1998, s. 278).

1936 yılının yazında Kırım Hükümeti tarafından Umer İpçi'nin yazarlığının yirmi yıllık jübilesi yapılmıştır. 1937 yılında ise "milliyetçilik" ile suçlanıp on iki yıllık hapis cezasına mahkûm edilmiştir. Yazarın bu tarihten sonraki yaşamı acı dolu on sekiz yıla yayılan bir ölüm cezasıdır. 1949 senesi, ceza müddeti dolduktan sonra bile serbest bırakılmayıp Tomsk şehrindeki ruh sağlığı hastanesine yatırılmıştır. 1955 yılında 11 Ocak'ta orada vefat etmiştir.

Umer İpçi'nin Basılmış Eserleri

- Şark Kadınlığı – Şiir Derlemesi (1925)
- Fahişe – Piyes (1926)
- Azat Halk – Piyes (1927)
- Küreş – Hikâye Derlemesi (1927)
- Küreş İçün – Şiir Derlemesi (1928)
- Denişt Zaman Bayga Yok Aman – Piyes (1929)
- Marklen – Piyes (1930)
- Ayınıklar – Piyes (1930)
- Düşman – Piyes (1935)
- Saylama Eserler Cıyıntığı – Jübile Basımı (1935)
- Asan - Hikâye (1935)
- Celtirmen – Komedi (1925)
- Nenkecan - Tarihi Drama (1926)
- Müsülman Bürosı – Piyes (1927)
- Şain Giray-Han – Tarihi Piyes (1929)
- Motor – Piyes (1931)
- Çoban Mustafa – Radyo Piyesi
- Ariza – Radyo Piyesi
- 15-Yıllıkka – Radyo Piyesi
- Leylâ-Mecnunga Parodiya – Komedi

"Rastkeliş" Adlı Hikâyenin Türkiye Türkçesine Aktarımı

Umer İpçi'nin hikâye, piyes, deneme ve manzumelerinin bir bölümü Yakup İpçi tarafından hazırlanan *Saylama Eserler* (2018) adlı derlemede toplanmıştır. Tarafımızdan Türkiye Türkçesine aktarılan *Rastkeliş* adlı hikâye de bu çalışmadan alınmıştır.

Hikâye Üzerine

İpçi'nin 1930'lu yıllarda yazdığı ilk adı "*Tesadüf*", sonraki varyantlarında "*Rastkeliş*" isimli hikâyesi kahraman anlatıcının bakış açısı ile kaleme alınmıştır. Olayların şekillenmesi ve gelişimi başkahraman Umer etrafındadır; Umer, kendi bakış açısını olaylara yansıtarak okuyucuya sunmaktadır. Hikâyede Umer ve küçük yaşlardan itibaren sevdiği Hatice'nin çocukluk çağlarından başlayıp yetişkinlik dönemine kadar yaşadıkları olaylar çarpıcı bir şekilde tasvir edilmiştir. Hikâye yıllardır birbirini görmeyen âşıkların yaşadıkları olaylar ve güzel bir tesadüfle karşılaşmaları üzerine kurgulanmıştır. Kahramanların yaşadıkları çerçevesinde, Kırım'daki açlık faciası, Kırım halkının içinde bulunduğu sıkıntılar, çirkin adetler, toplumun sömürücü sınıfları gibi konular ele alınmıştır.

Hikâye iki ayrı zamanda ve mekânda meydana gelen olay örgüsünden oluşmaktadır. Hikâyenin ilk vaka halkası Umer'in radyoda "Hatice Şabaşova" ismini duymasıyla başlar. Uzun yıllardır Hatice'yi arayan Umer, onun ismini duyar duymaz aceleyle çalıştığı dikiş fabrikasına koşar. Fabrikaya ulaştığında Hatice ile karşılaşır ve onun evlenip evlenmediğini, yıllar sonra onu gördüğünde nasıl bir ruhsal tavır takınacağını merak eder:

"Ben Hatice'yi gördüm. O, başkanlık heyetinde oturuyordu. Yüzü şen, güllenmiş. Yanağını eline dayayıp gülümseyerek oturuyor. Yüreğim hop etti. Yanına gitmeye heveslendim. Bunun saçma olacağını düşündüm. Ya gidip de bir daha evlenmişse? Ya gidip de kocası da burada, bu salonun içinde ve kıskanç bir adamsa?" (İpçi, 2018, s. 56).

Hikâyenin giriş kısmını oluşturan bu bölüm bir iki saatlik zaman dilimini kapsar ve Akmescit'te dikiş fabrikasında geçer. Yazar giriş bölümünde ilk vaka halkasını yarıda keser ve kahraman anlatıcı geriye döner. Burada hikâyenin ikinci vaka halkası başlar. İkinci vaka halkasında mekân Bahçesaray'dır. Bu bölümde Umer çocukluk çağlarından yetişkinlik dönemine kadar geçen olayları anlatır. Umer ve Hatice'nin aileleri aynı mahallede komşu olarak yaşamaktadırlar. İkisinin de babası tabakhane esnafındandır. Umer, Hatice'nin doğumuna bile şahit olmuştur, Hatice'yi küçüklük çağından beri sevmektedir. Hatice'nin babası Şabaş Merdimşa bir gün hapse atılır ve işkenceler sonucu hapisten çıkınca çok yaşamayıp ölür. Hatice'nin annesi ve üç kardeşi ise tifoya yakalanıp ölürlür. Hatice yalnız kalır. Umer'in anne ve babası Hatice'yi kendi ailelerine alırlar. Böylelikle Umer ve Hatice aynı ailede büyüüp yetişirler. Başta dostluk şeklinde gelişen duyguları sonra şiddetle büyüyerek aşka dönüştür. İki genç duygularını açıkça söylemeye cesaret edemezler, birbirlerinden gizlerler. Ancak Umer askere giderken her şey açığa çıkar. Hatice kendisini tutamaz, ağlar, Umer'in boynuna sarılır, beni unutma diye yalvarır. Umer, Hatice'yle vedalaşırken onu ne kadar sevdiğini, Hatice'nin de kendisini aynı derece sevdiğini anlar. Bir süre sonra Hatice'nin köyde yaşayan bir teyzesi ortaya çıkar ve Hatice'yi bir süreliğine köye götürür. Hatice'nin köye gittiğini öğrenen Umer annesine yazdığı mektupta Bahçesaray'a döndükten sonra Hatice'nin mutlaka Akmescit'e gidip fabrikaya ya da bir okula gitmesini ister. Hikâyedeki gerilim unsuru Hatice'nin gidişi, köyde Akim denilen kötü bir adamın Hatice'ye âşık olup onu kaçırarak zorla evlenmesi sırasında gerçekleşir. Çok kötü günler geçiren Hatice, bir yolunu bulup köyden kaçır; ama Umer'in evine dönmez. Hiçbir suçu olmasa da, yaşanan olayı kendine yediremez. Gece gündüz sadece Umer'i düşünür, sevgisine ömür boyu sadık kalmaya söz verir. Hikâyenin bu bölümünde yazar yeniden ileri sıçrama yaparak Akmescit'teki dikiş fabrikasına döner. Burada hayatlarındaki güzel bir tesadüf aniden iki âşığı kavuşturur. Birbirlerini hâlâ sevdiklerini söylerler. Umer hiçbir engellemeden Hatice ile evlenir.

Kerimov, Umer İpçi'nin yenilikçi yönünün hemen hemen her eserinde şekil ve içerik, konu ve amaç, tasvir usulü ve üslupta görüldüğünü ifade eder. Yazarın kendini

tekrarlamadığını, daima yenilik ve tazelik araştırdığını, her eserinde meydana mutlaka bir yenilik çıkardığını söyler. Sosyalizmin kuruluşuna hizmet eden, yeni hayatı açık ve sade şekliyle gösteren manzaralar bulup onları en uygun şekilde, gayet canlı bir üslupla kaleme aldığını yazar. *Rastkeliş* hikâyesinde de yazarın olay örgüsünde yeni bir yöntem kullandığını olayları belli bir noktadan başlatıp geriye döndüğünü, sonra başka yoldan yine ileri sıçrama yaptığını ifade eder. İpçi'nin bu şekilde iki hayatı kıyaslayıp yeni hayatın eskisinden güzel olduğunu göstermek istediğini belirtir (1988, s. 62). Hikâyede, eski dönemdeki cahillikler, batıl inançlar, zararlı adetler büyük bir ustalıkla eleştirilir, yeni hayat tarzı ise büyük bir sevgiyle gösterilerek övülür.

Edebî metinlerin ana temalarından biri olan kadın teması, *Rastkeliş* hikâyesinde Umer İpçi'nin özel yer verdiği konulardan biridir. Yazar farklı eserlerinde olduğu gibi bu hikâyesinde de Kırım Tatar kadınlarının eğitimi, toplumdaki ve ailedeki yeri, geçmiş dönemdeki ve yeni dönemdeki sosyal konumunu kurguya taşımıştır. Kerim Camanaklı, *Rastkeliş* hikâyesinde köyden Akmesit'e dikiş fabrikasına gelen, oradaki başarılı çalışmaları için ödül alan Hatice tipinin Tatar emektar kadınları arasında gelişmekte olan yeni sosyalist milli işçi kadrolarının canlı tipi olduğunu ifade etmiştir (2019, s. 171). Hikâyede Hatice ve Akim arasında yaşanan olaylar, eski dönemde kadına bakışı, kadın-erkek ilişkisini gözler önüne sermektedir. Hikâyede Hatice'nin yaşadıklarından sonra Umer'e "senin gözünde nasıl görünecektim" demesi, başkahraman Umer'in her şeye rağmen "evlenip ayrılmış" Hatice ile evlenmesi dikkat çekmektedir. Burada şiddete maruz kalmış, ezilmiş bir kadın olan Hatice'nin yaşadıkları toplumun sosyal bir sorunu olarak verilmek istenmiştir.

Rastkeliş hikâyesinde, iyi insanlarla kötü insanlar, iyilik ve kötülük konularına da büyük yer verildiği görülmektedir. Hikâyede başkahraman Umer ve Hatice'nin iyi kalpli, cömert, vefalı, sabırlı, yüce gönüllü, sevgisine sadık olduklarını söyleyebiliriz. Hikâyede çatışma unsurunu sağlayan Hacı İsmail, Seit, Devletov ve Akim ise karşı değerler grubunda yer alan karakterlerdir. Anlatıcı halkı ezen bu karakterlere karşı nefretle doludur. İpçi, okuyucunun gözünde canlı bir şekilde Hacı İsmail, Seit, Devletov ve Akim gibi zenginler ile fakirler arasında meydana gelen sert çarpışmaları resimlemiştir. Yunusova, sınıfsız bir sosyalist toplum inşa etmenin acısının Umer İpçi için tükenmez bir ilham kaynağı olduğunu ifade etmiştir (2000, s. 250). Hikâyede Yunusova'nın belirttiği gibi toplumsal olarak sınıf çatışmalarının işlendiği bir kurgu göze çarpmaktadır. Yazar, fakir bir ailenin geçim sıkıntısını ve insanı sömüren bir mekân olan tabakhaneyi Umer'in ağzından şu cümlelerle anlatmaktadır:

"Bu işi sevmemin sebebi de bizim bundan faydalanmamızdı. Derinin içindeki yağ parçalarını ayırıp alıyor, iyice yıkıyor, sonra eritiyorduk. O zaman bizim için bayram oluyordu. Yarım okka ekmeği bu yağa batırıp yiyorsun, sonra, iki güne kadar tok geziyorsun. Yağa doyduktan sonra ise, soğuktan çok korkmuyorsun. Tabii yağı gizli yiyorsun. Seit görse azarlar, bizim hazırladığımız yağı tutup alır. Bu işin bir güzelliği de ben gizlice bu yağ parçalarını cebime doldurur, evimize de alıp giderdim. Önceleri annem: "Al da git, bana çalıntı şey gerekmez." dedi. Ben ona "Seit ağabeyim bunu kendi verdi." diyerek yalan söyledim. Annem buna çok inanmasa da ses çıkarmadı. Bu yağlar ailemize çok yardım etti. Ben yağ taşımaya başladıktan sonra, Hatice'nin hastalık ve yoksulluktan sönen yüzü düzeldi, yanakları kızarmaya başladı. Ben buna çok sevindim ve işime daha ilgiyle devam ettim. Hatta o dereceye vardı ki, biz kışlık bir posa yağ da hazırladık." (İpçi, 2018, s. 63-64).

Rastkeliş hikâyesinde İpçi'nin dil ve üslup özelliklerine özen gösterdiği göze çarpmaktadır. Hikâyede anlatımı güçlendirmek için yazarın, "Ya gidip de bir daha evlenmişse? Ya gidip de kocası da burada, bu salonun içinde ve kendi de kıskanç bir adamsa?" (s. 56) gibi soru cümlelerine yer verdiği görülmektedir. Yine anlatıma canlılık katmak

amacıyla hikâyede sıfat tamlamalarının ve ikilemelerin önemli bir yer tuttuğunu söyleyebiliriz: *gür bir erkek sesi* (s. 55), *uzun burunlu yaş* (s. 57), *kıpkızıl çıraylı bebecik* (s. 58), *pek hoş bir cıllılık* (s. 59) gibi sıfat tamlamalarına; *tez-tez* (s. 55), *rıkma-rık* (s. 56), *buz-buzladım* (s. 57), *yavaş yavaş* (s. 58), *kiyik-kiyik* (s. 58) gibi ikilemelere dair örnekler çoğaltılabilir. Ayrıca yazarın karakterlerine göre uygun sözler seçtiği, bu sözler sayesinde yarattığı tipin özelliklerini okuyucuya yansıttığı dikkat çekmektedir. Hikâyede karşı değerler grubunda yer alan Hacı İsmail'in Umer'e: "*Burada ne arıyorsun, pis? Bir şeyler mi çalacaksın? Ben seni şimdi çalarım.*" (s. 61) demesi yazarın zengin ve fakirler arasındaki sınıfsal farkın derinliğini anlatmak ve çatışma unsurunu sağlamak için kullandığı bir yöntemdir.

Rastkeliş hikâyesinin özünü oluşturan temel kavramlar; emek, şefkat, sadakat, samimiyet, dürüstlük, çalışkanlık, karşı değerler grubunda yer alan sömürü, sosyal adaletsizlik, ölüm ile çatışmaktadır. Küçük insanların emeği, hayata karşı verdikleri mücadele, sömürü düzeninde yer aldıkları konum, işçilerle patronlar arasındaki ilişkiler ayrıntılı olarak işlenmektedir. Ayrıca eserde yazarın "*Traktor*" hikâyesi ve "*Azat Halk*" piyeslerinde olduğu gibi Kırım köylerinde meydana gelen değişmelere, fakir ve orta sınıfın arteller¹ etrafında toplanmalarının gerekliliğine de değindiği görülmektedir.

Rastkeliş "Karşılaşma"

Ben fabrikadan çok yorularak dönmüştüm. Gaz ocağının üstüne çaydanlığı koyup divana uzandım ve gazete okumaya başladım. Bir taraftan yorgunluk, diğer taraftan gözlerimin kapanması uykumu getirdi. Avludaki çaydanlığı da unutup gitmişim. Tam uykuya dalarken duvardaki radyo:

"Dikkat, dinleyin, Akmesit haber veriyor" diye öyle bağırdı ki aniden irkildim. İlk başta onun "ağzını" tıkayacak oldum, lakin uyuyup kalsam, çaydanlığın kaynayıp taşacağı aklıma geldi ve radyonun böyle bir vakitte bağırdığına sevindim bile. Divanın üzerine oturup radyoyu dinlemeye başladım. Burada beş yıllık planını üç buçukta dolduran devlet dikiş fabrikasının bu münasebetle yaptığı bayram toplantısı veriliyordu.

Birçok konuşma yapıldı. İşçiler de çıkıp konuştular. Başarı büyük. Beş yıllık plan üç buçuk yılda doldurulmuş. Aferin, diyorum, iyi çalışmışsınız. Biz de diyorum, kendi deri fabrikamızın beşlik planını doldurmada sizden çok geride kalmıyoruz.

Böyle derken, gür bir erkek sesi, ödül kazanan işçilerin listesini okumaya başladı. Herkese uygun ödüller veriliyor. Bu ödül verilenler içinde Yahudi, Rus, Tatar soyadları var. Birdenbire kulağıma Hatice Şabaşova soyadı çalındı. Ben yanlış mı duydum acaba, diye dikkatle dinledim. Gür ses: "Hatice Şabaşova" diye bir daha tekrarladı. Uyuyor muyum acaba diye gözlerimi ovuşturdum, etrafıma ve yaygaracıya baktım. Yok, uyumuyorum. Gerçek, işte gür sesin duraklamaları arasından avludaki gaz ocağının hırıltısı da iştiliyor.

Yerimden fırladım, ceketimi hızlı hızlı giydim ve avludaki gaz ocağını söndürüp kendimi yola attım.

Ben kapıdan böyle fırlayarak çıkarken, oradaki komşu kadınlar yol verip şaşırarak bana ve birbirlerine baktılar. Şimdi aklıma geliyor, onların şaşırmasının sebebi benim tutuşup çılğınca hareket ederek gitmemdir, diyorum.

Kendimi üç numaralı tramvaya attım ve Sovnarkom yanında tramvaydan inip dikiş fabrikasına koştum.

¹ Ortaklaşa çalışmak üzere kurulan birlik (Gültek, 2012, s. 23).

Orada bayram vardı. Herkes gülüyor. Her yer gerektiği gibi donatılmış, salonun başkanlık heyeti masası üstünde, duvarda Lenin'in, Krupskaya'nın resimleri, şiarlar var. Kısacası, her şey yerli yerinde, her şey gerektiği gibi...

Salon tika basa dolu. Birisi toplantıda sonuç nutku söylüyor.

Kapıda durup salonun içine göz gezdirdim. Kendim de soluk soluğayım. Çok sevinmişim. Kapının yanında duran kırmızı örtülü işçi kadınlar, kızlar bana meraklı gözlerle bakıyorlar.

Hatice'yi gördüm. Başkanlık heyetinde oturuyordu. Yüzü şen, güllenmiş. Yanağını eline dayayıp gülümseyerek oturuyor.

Yüreğim hop etti.

Yanına gitmeye heveslendim. Bunun saçma olacağını düşündüm. Ya gidip de bir daha evlenmişse? Ya gidip de kocası da burada, bu salonun içinde ve kendi de kıskanç bir adamsa?

Toplantı bitti. Sonra, konuşma yapan kişiyi alkışladılar. Orkestra "Enternasyonal Marşı"nı çaldı. Bütün herkes ayağa kalktı. Orkestra sustuktan sonra, insanlar dağılmak için kapıya doğru yöneldi. Onlara yol verip kapının kenarına çekildim. Ancak gözlerimi Hatice'den alamıyordum. Beni meraklandıran bir şey vardı. Eğer onun kocası buradaysa, elbette karısının yanına gidecek ve ikisi birlikte eve dönecekler. Aklıma bu şeyler gelince bir şey yüreğimi tırmaladı.

Bunun kıskançlık olduğunu hissettim.

Hatice'den gözümü alamıyorum. İşte, o da kalktı, kalabalığın arkasından kapıya doğru yürümeye başladı.

Hayır, kocası yokmuş. Yanındaki kadına bir şeyler söylüyor, kendi de sürekli gülümsüyor. Yavaş yürüyorlar. İşte yaklaşıyorlar... Yüreğim gidecek yer bulamıyor. İleri atılacak oluyorum. Hızlı hızlı onun yanına gidecek oluyorum.

Ve atıldım. Kalabalığın arasına sıkıştım. Akıntıya karşı gitmesi ne kadar zormuş. Herkes dışarıya çıkmak için acele ediyor, ama ben onları yarıp aralarından geçip içeri sokuluyorum.

Başımı kaldırdım. Donakaldım.

Evet, Hatice'nin yanına uzunca burunlu birisi geldi, onu koltuğunun altına alıp pencere yanına çekti.

Durduğum sırada, beni sıkıştırıp iterek kapıdan dışarıya çıkardılar. Kapının sapına yapıştım. Durdum. Ayaklarımın ucuna basıp yükseldim. Onlar orada, pencere yanında, sohbet ediyorlardı. Uzun burunlu genç elindeki kâğıtlarını gösterip Hatice'ye bir şeyler söylüyor, o da gülümsüyor, ağzının kenarından altın dişini gösterip başını sallıyor.

Şüphem kalmadı: Uzun burunlu onun kocası değil.

Yüreğim tırmalandı.

Artık insanların çıkması bitiyor. Parmak uçlarıma basmama da gerek kalmadı. Şimdi onları böyle de görüyorum.

Elbette, siz benim bu söylediklerimden, Hatice'yi sevdiğimi anlamışsınızdır. Aynı zamanda siz Hatice'nin ilk kocası olduğumu da öğrenmişsinizdir. Tabii ki, siz benim Hatice'yi yakın zamanda görmediğimden, önceden bizim aramızda aşk olduğundan, vesaire vesairelerden kuşkulandığınızdır.

Ben Bahçesaray'da doğdum, orada büyüdüm. Hatice de Bahçesaraylı. Aynı mahalledeniz. Evlerimiz komşu desem olacak. Onun da benim de babalarımız tabakhane esnafından. Esnaf deyince öyle kendi malları, deri imalathaneleri olan adamlar değiller. Onlar Hacı İsmail için çalışıyorlardı. Onlara işçi demek de mümkün değil; çünkü ara sıra kendileri de beş on deri alıp işliyor, meşin yapıyorlar. Kısacası, bir dilim ekmek için hepsini yapıyorlar.

Deri imalathanesine çok genç yaşta gidip gelmeye başladım. Yavaş yavaş Çürüksu'ya, onun pis kokusuna alıştım. Başkaları Çürüksu'yun yanından geçerken burunlarını tikiyor, iğrenen yüz ifadesi yapıyorlar. Ama ben, hem sadece ben değil, biz tabakhane esnafı çocukları, Çürüksu'suz olamıyoruz. Orada kendimiz "deri işliyoruz" yani derilerden kesilip atılan parçaları işliyoruz. Onları "pantolonun fermuar kısmına koyuyoruz", "koyun postuna bastırıyoruz". Kuş yuvada gördüğüne riayet eder, denildiği gibi.

Ben Hatice'nin doğumunu da biliyorum.

Günün ağarmasına yakındı. Hatice'nin babası bize gelip annemi çağırdı. Yattığım yerden Şabaş Merdimşa ağabeyin gözlerinin yaşlı olduğunu, onun işte şimdi ağlayacak gibi, kendisini zorla tuttuğunu fark ettim. Meseleyi anladım. O zaman çocuk olsam da, Hatice'nin annesinin büyük karnını görüp onun "doğuracağına" aklım erdi; çünkü benim annemde de öyle oluyordu. Onun da böyle karnı büyüyor ve günü gelince bizi teyzeme gönderiyordu. Ertesi gün, teyzemin evinden döndükten sonra, biz kundağın içine sarılmış kıpkırmızı suratlı bebecik görüp duruyorduk. Biz bu bebeğin nereden geldiğini sorduğumuzda, ya kiremitten düştü ya da "Çürüksu'dan tuttuk" diyorlardı. Ama yavaş yavaş meseleyi anladık. Bu bebeler ne "kiremitten düşüyor" ne de "Çürüksu'dan" tutuluyordular.

Annem gittikten sonra ben de kalktım. Hatice'nin avlusuna gittim. Hatice'nin annesi Fatma yengemin vahşi vahşi bağırdığını işittim. Pek meraklandım, pencere dibine gittim ve gizlice baktım. Orada Hacı Reyan ebe bileklerini sıvamış, Fatma yengemin yatağı yanında duruyor. Bu kadarlık gördüm. O zaman, babam bana seslenmedi, yavaşça geldi ve kulağımdan tutup kalçama iki üç şamar patlatıp: "Utanmaz" diyerek eve alıp götürdü... Hatice büyümeye başladı. Biz her gün okula beraber gidiyor, okuldan beraber dönüyorduk.

Uzatmayalım. 17 senesi geldi. Ben o zaman 16 yaşındaydım. Padişah tahttan indirilmiş dediler, sevindiler. "Kurultay" dediler, daha birtakım şeyler. Doğrusu, benim bu şeylerin hiçbirine aklım yetmiyordu. Bir gün Bahçesaray yanında savaş oldu, bu savaştan sonra, şehre denizciler, silahlı işçiler geldi. Biz, mahalle çocukları, başta korktuk; ancak sonra alıştık. Denizcilerle dost oluverdik.

Çok iyi aklımda. Bir gece Haticeler oturmaya geldiler. Biz Hatice'yle beraber küçük lambayı yakıp avluya çıktık. Tabureyi alıp lambayı onun üstüne koyduk. Ben ona, matematik problemleri çözmeye yardım edecektim. Bizim avluya çıktığımızı annemler gördüler mi, görmediler mi, bilmiyorum, ses çıkarmadılar...

Bir taburenin kenarına çıktık. Ben matematik kitabını alıp okumaya ve Hatice'ye anlatmaya başladım. O ise, kitaptaki yazıları göreyim diye bana doğru hareket etti, yanağını benim yanağıma yaklaştırdı. Başta hiçbir şey fark etmedim. Fakat çok geçmeden sesimin titremeye başladığını duydum. Hiçbir şey anlamıyordum.

Hatice elini benim omzuma koyup kitabın üstüne daha da eğildi. O zaman yanağı, benim yanağıma okşadı... Öyle de güzel... Onun yanağından çok hoş bir sıcaklık geliyor. Bu sıcaklık da yüreğime sınıyor ve bundan dolayı benim sesim titriyor.

Ben durdum. O:

— Okusana! diyor, yanağını benim yanağıma daha fazla yakınlaştırıyor.

— Çekilsene! dedim ve başımı çevirip ona baktım.

Onun yanakları pembe. Safran gibi, iri gözleri kandil gibi yanıyor. Birbirimize baktık. Ağzımı açıp ona bir şeyler söylemeye hazırlanırken yolda bir tüfek sesi işitildi. Ardından biri daha patladı. Biz korktuk. Annemlerin yanına gittik. Onlar da korkmuşlar. Babam kara bir şal alıp pencereye tutuyor ve kendisi de:

— Korkmayın siz, yoldaşlar ateş ediyorlar, dedi.

Üçüncü bir tüfek daha atıldı. Annem lambanın ışığını kısıtı. Evin içi karardı. Birbirimizi gölge gibi görüyorduk.

Bahçe kapısı çalındı. Babam yırtık paltosunu omzuna attı. Kapıyı açmak için hazırlandı. Annem:

— Hey, açmayın! Tehlikeli, dedi.

Babam onun sözüne bakmadı. Avluya çıktı. İki dakika sonra orada Rusça konuşmalar işittik. Rusça konuşanlardan birinin sesini tanıdım. Bu, Direm Bekir'di. O da babamlarla beraber Hacı'nın tabakhanesinde çalışıyordu.

Babam döndü. Onun peşinden baştan ayağa kadar silahlı üç denizciyle beraber Direm Bekir de girdi. Direm'in arkasında dolu bir çuval vardı. O, bu çuvalı evin ortasına vurdu ve babama:

— Haydi, giy paltonu da Hacı'nın evinde senin için hazırlanan iki çuval unu kendi evine getir, dedi. Yere bıraktığı çuvalını gösterip:

— Bu da sizin payınız, dedi.

Dışarıso soğuktu. Denizciler kendi aralarında konuşup teneke sobanın başına geçtiler. Onlardan birini şehirde de görmüştüm. Çopur yüzlü, uzun boylu bir adamdı. O, arada kalan, ne yapacağını şaşırın babamın paltosunun eteğinden çekti ve:

— Haydi, haydi, ihtiyar, dedi.

Babam kalpağını çıkardı. Başını kaşdı.

Direm Bekir yere bıraktığı çuvalı çözdü ve devirip çuvaldaki şeyleri evin içine döktü. Oradan desteyle yeni, yakası açılmamış erkek ve kadın keten gömlekleri, bir kumaş elbise, bir Kafkas kuşağı, çocuk kıyafetleri, daha birtakım buna benzeyen şeyler döküldü.

Hacı'nın mallarını pay ettik. Yoldaşlar iki araba eşya yükleyip hastaneye gönderdiler, kalanını da Hacı'nın ırgatları arasında paylaştırdılar, dediler. Burjuva malları... Hâlâ ne bakıp duruyorsunuz? Yürü haydi, dedi.

Babam güvensiz adımlarla kapıya yöneldi. Direm Bekir, babam çekildikten sonra, onun arkasında görünen Şabaş Merdimşa'yı fark etti.

— Sen de burada mıydın, Merdimşa kardeş! Kapını çaldık, çaldık açılmadı. Hadi, sen de git. Sen de kendi payını al, dedi.

Merdimşa amca çok düşünmedi, kalpağını kulaklarına sıkıştırdı ve babamla beraber çıkıp gittiler...

Biz o kışı çok rahat geçirdik. Ekmek bakımından sıkıntıya düşmedik. Düşmedik; ama bu kıştaki sefanın cefasını bizden Almanlar zamanı gelince çıkardılar...

Hacı, bu işi hiç unutmadı. Babamı tabakhanesine almak bir yana dursun, hatta gidip ihbar etmiş. Bir gece gelip babamı evden alıp gittiler. Bir haftaya kadar hapse atıp sonra salıverdiler. Ondan Direm Bekir'in nerede saklandığını öğrenmeye çalıştılar. Babam onun saklandığı yeri bilse de söylememiş. Bundan sonra, babam bizleri şehirde bırakıp kendi köye gitti. Arada sırada gece geliyor ve gün ağarırken çıkıp gidiyordu.

Bu işlerden sonra ben Hacı'yı artık sevmedim. Başta ben tabakhaneye, babama geldiğimde, sopasıyla belimi dürter ve:

— Burada ne arıyorsun, pis? Bir şeyler mi çalacaksın? Ben seni şimdi çalarım, der ve sopasını vuruyormuş gibi kaldırırdı. Şimdi ise, babamı Almanlara şikâyet etmiş, onun canına kast etmiş.

O, babama hiçbir şey yapamadı; ama Şabaş Merdimşa amcanın ecelini getirdi.

Babam kaçtığında, Merdimşa amcaya da kaçmasını, kendisiyle beraber köye gitmesini teklif etmiş. Merdimşa amca:

— Bir şey olmaz, diyerek ailesini bırakıp gitmemiş.

Babam gittikten sonra, aradan iki hafta geçti geçmedi, Merdimşa amca'yı hapse attılar. Onu bir ay sonra çıkarıp saldı. Merdimşa amca eve hasta geldi. Ona hapiste çok kötü işkence etmişler. "Söyle, Direm Bekir nerede?" diye sormuş, ondan cevap alamayınca, tüfekte vurmuşlar, yemek vermemiş, şırınga ile burnundan su vermişler... Merdimşa amca hapisaneden döndükten sonra çok yaşamadı. Kan kusup öldü. Bir aile bakıcısız kaldı.

İşte, böyle... Ben o geceden sonra, Hatice'yi kendime yakın bir dost olarak kabul ettim. Her zaman onu göresim geldi, her zaman onun yanağının yanağıma deyip durmasını istedim.

Babamın kaçması, onun babasının böyle ölmesi, bu kader birliği bizim ailelerimizi, aynı zamanda bizi daha da yakınlaştırdı. Öyle oldu ki, eğer biz ekmek bulsak, Haticelerle paylaşıyorduk, onlar bulsalar bizle.

Onlar bizden daha çok sıkıntı çekiyorlardı. Babam geldiğinde bize beş-on pud² un, kabak, öteberi getiriyor, ama onlara hiç kimse bir şey getirmiyordu. Hatice'nin annesi evden eve gidip çamaşır yıkıyor, ev badanalıyor ve bunun gibi işler yapıyordu. Bir kere onu, Fatma yengeyi, nasılsa bir tifo hastasına bakmaya çağırılmışlar, iyi para ödeyecek olmuşlar. O da gitmiş. Tifolu kadın ölmüş. Birkaç gün sonra, Fatma yenge de tifoya yakalanmış, bunu çocuklarına da bulaştırmış.

Fatma yenge, üç çocuğu hepsi öldüler. Merdimşa amcanın ailesinden tek Hatice kurtuldu. Annem babamla anlaşıp Hatice'yi bize aldılar. O zaman babamın anneme eğilip fısıltıyla: "Oğlana mukayyet ol, kızın yanına çok bırakma" demesi hâlâ daha aklımda.

Biz onunla ağabey kardeş gibi yaşadık. Benim yüreğimde ona karşı bundan, bu ağabeylik duygusundan başka hiçbir türlü duygu yoktu. O kadar dosttuk!

En sonunda öyle oldu ki, Hatice bizim evin bir üyesi gibi, anneme "anne", babama da "baba" demeye başladı.

Hayatsa, gittikçe zorlaştı. Artık benim annem insanlara çamaşır yıkamaya, insanların evini badanalamaya, insanlara hizmet etmeye başladı. Beni çırak olarak tabakhanecei Seit'in imalathanesine verdiler. Buna sevindim, çünkü bu şekilde ailemizin durumu biraz iyileşti. Bir boğaz eksildi.

² Eskiden Ruslarda 16,38 kiloluk bir ağırlık birimi (Gültek, 2012, s. 1208).

Seit şişman bir adamdı. Kendi çalışmıyor, sadece çalışanları denetliyordu. Bana, başta, ufak tefek işler yaptırıldılar. Yavaş yavaş deri taşıtmaya, ondan sonra koyun postu çektirmeye başladılar. Bu artık biraz zordu. Kışın soğuşunda paçalarını dizine kadar sıvayıp su içinde dört beş saat durmak, elbette benim gibi bir yeniyetme için ağırdı.

Seit bana hiçbir şekilde emek hakkı vermez, sadece karnımı doyururdu. Bu “karın doyurma” ise, günde yarım okka ekmek, öğlen iki bardak çay, akşam Seit’in evinde sofradan kalan yemek.

Benim sevdiğim bir şey, deriden üstünde kalan yağ parçalarını kazıyıp almaktı. Önceleri ben bu yağ parçalarını kesmeyi beceremeyip bir deriyi iki yerden bıçakla çizdim. Bunun için Seit’ten bir şamar yedim. Sonra, öğrendim.

Bu işi sevmemin sebebi de bizim bundan faydalanmamızdı. Derinin içindeki yağ parçalarını ayırıp alıyor, iyice yıkıyor, sonra eritiyoruz. O zaman bizim için bayram oluyor. Yarım okka ekmeği bu yağa batırıp yiyorsun, sonra, iki güne kadar tok geziyorsun. Yağa doyduktan sonra ise, soğuktan çok korkmuyorsun. Tabii yağın gizli yiyorsun. Seit görse azarlar, bizim hazırladığımız yağı tutup alır.

Bu işin bir güzelliği de ben gizlice bu yağ parçalarını cebime doldurur, evimize de alıp giderdim. Önceleri annem: “Al da git, bana çalıntı şey gerekmez.” dedi. Ben ona “Seit ağabeyim bunu kendi verdi.” diyerek yalan söyledim. Annem buna çok inanmasa da ses çıkarmazdı.

Bu yağlar ailemize çok yardım etti. Ben yağ taşımaya başladıktan sonra, Hatice’nin hastalık ve yoksulluktan sönen yüzü düzeldi, yanakları kızarmaya başladı. Buna çok sevindim ve işime daha ilgiyle devam ettim. Hatta o dereceye vardı ki, biz kışlık bir posa yağ da hazırladık.

Ben o zaman kendimi kediye benzetirdim. Biz yağ kazırken, kediler uzaktan bakarlar ve biz derilerin başından gitsek, o arada kazınan yağlardan kapıp kaçarlardı.

Seit bu kedilerden hiç hazzetmezdi. Tüfeğini alır, tabakhane içinde karanlıkta bekçilik eder ve onlara ateş ederdi. Kedi sahipleri buna pek kızarlar, ancak Seit’e karşı ne yaparsın?

Biz de böyle yapardık. Seit görmediğinde, ceplerimizi deri parçaları doldurur da uçkurlarımızı tutup tabakhane bahçesine giderdik... Benim hoşlandığım bir şey daha, parmaklarımı meşin boyasıyla boyayıp ceketimi omzuma atıp yola çıkmaktı. Ben o zaman kendimi babayığit gibi hisseder, iş adamı olduğum, tabakhane esnafına mensupluğum için böbürlenirdim. Bunu Hatice de beğenirdi. Eğer parmağımı kırmızıya boyarsam: “Baksana, kına yakmış gibi!” diye şaşardı... Ben Hatice neyi beğense, onu yapmayı kendime bir borç gibi bildim. Mesela, o benim eve büyük çizmeler giyip perçemimi coşturup ceketimi omzuma atıp geldiğimi görür: “Amcam işten döndü!” deyip gülerdi. Ben de her gün eve gelirken öyle giyinirdim.

Bir gün komşu kadınlardan biri (Afize teyzem) anneme: “Elbette, büyüseler, Hatice’yi oğluna alacaksınız değil mi?” dedi.

Utandım. Hiçbir şey söylemeden evden çıkıp gittim. Lakin Afize teyzemin bu sözleri aklımdan çıkmadı. Demek ki, bizi birbirimize münasip görmeye başladılar...

Kırım son defa Sovyetleşti. Babam artık köyden tamamen dönüp geldi. Yoksul esnaflar kendi aralarında artel olup Hacı’nın artele verilen tabakhanesinde çalışmaya başladılar. Ben de oraya geçtim.

Artık, her ne kadar genç olsam da kalfa statüsündeydim.

Direm Bekir Kırım'dan kaçmış, ta Moskova'ya gitmiş. Oradan Kızıl Ordu'ya katılıp Perekop patladıktan sonra dönmüştü.

Tabakhane zenginleri ondan çok korktular. Hatta Seit gibileri tabakhanelerini bırakıp bahçelerine kaçtılar.

Direm Bekir bir toplantıda "burjuvaların mallarını almak gerek" demiş ve öyle de yapacak olmuş.

O zaman bu sözler Akmesit'e de ulaşmış, oradan nasılsa "kumral kalpaklılar" gelip işi yatıştırdılar. Onlar, yani "kumral kalpaklılar", burjuvalardan da "Artel kurup işte, onlar da artel oldu. Arteli dağıtmak olmaz. Artel üyesine dokunulmaz." demişler. Ben bu işlerin ayrıntısını bilmiyorum. Sadece şunu biliyorum: Burjuvalar artel kurduktan sonra bizim işimiz iyi gitmedi. Her ne kadar Direm Bekir tabakhane burjuvalarının mallarına Kızıl Ordu için el koysa da bu burjuvalarda kenarda para varmış. Bu iş mutlaka NEP çıktıktan sonra görüldü. Onun artık kendi artellerini dağıttılar, hatta parayla yardım, kredi bile aldılar. Doğru, biz de kredisiz kalmadık. Lakin nedense bizim işlerimiz yoluna girmiyordu. Mesela, bize "falanca şehirde şu kadar deri var, arteliniz onu alıp işlesin" diye haber geliyor. Biz oraya adam yolluyoruz. Bizim adam oraya gidinceye kadar deriler Bahçesaray'da oluyor ve bu derileri burjuvalar paylaşıp alıyor ve işletiyorlardı. Biz ise bakakalıyorduk.

Onların Akmesit'te kendi acenteleri varmış. Yani, bu işleri idare edenlerden biri, adını unuttum, bir "milli parti üyesi" önce burjuvalara haber veriyor, onlar artık deriyi gelip aldıktan sonra bize haber veriyormuş. Tabakhane burjuvalarının ise, illegal "artelleri" olup orada sahte mühür basıyor ve deriye yolladıkları adamlarına "artel" adına diyerek kâğıt veriyorlarmış...

Sonunda bütün bu işler meydana çıktı. Burjuvalardan birkaçı mahkemeye de düştü. Ancak birçoğu yakalarını kurtardılar. O zaman onlardan birçoğu bahçelerine göçüp oraya yerleştiler.

Nasılsa, bizim artel bütün bunlara karşı mücadele etti. Direm Bekir'in yardımıyla artelimizi güçlendirdik, oraya makine de getirttik...

Çok geçmeden beni Kızıl Ordu'ya çağırdılar. Gittim. Annem de Hatice de buna üzüldüler. Onlar benim Kızıl Ordu'ya gitmeme değil de onlardan ayrılmama yanıyorlardı.

Hatice'yle vedalaşırken onu ne kadar sevdiğimi anladım. O da beni öyle seviyormuş. Bunu da anladım.

O zaman artık o on yediye basmıştı. Artık tam yetişkin kız.

Ben artık hazırlandım. Annemle vedalaştım. Hatice'yi aradım. Daha şimdi buradaydı, kaybolmuş gitmiş. Annem "bahçededir" dedi. Ben küçük sandığımı alıp bahçeye çıktım. Orada da yoktu. Annem "kapının önündedir" dedi, Hatice'ye bakmak için çıktı. Ben kapıda duruyordum. Birisi elimden çekti ve beni bahçeye, kapının arkasına çekti.

Bu Hatice'ydi.

Gözleri ıslaktı. Elindeki nakışlı mendili gözüne sürdü ve bana uzattı. "Alsana, unutma!" diyerek boynuma sarıldı. Yüzümden, gözümden öptü. Dudakları sıcaktı. Gözünden akan yaşlar yanağımı ıslattılar.

Hiç unutulacak şey mi? Ben sonradan ordudan dönene kadar, hatta Hatice'yi son defa bulana kadar bu sıcak dudakları, yanağımı ıslatan bu gözyaşlarını unutmadım.

Hatice dudaklarını benim dudağıma yaklaştırdı ve fısıldayarak:

— Senin dönmeni bekleyeceğim. Unutma. Sonra, biz... dedi, devamını söylemeden boynumdan öptü.

Vedalaşım gittim. Sokak başına kadar beni uğurladılar. Sonra, gözden kaybolana kadar peşimden mendil salladılar...

Kızıl ordudaki hizmetimi Polonya sınırında yaptım. Eskiden de Kızıl Ordu'ya hizmeti merak etsem de lakin orada, Kızıl Ordu'da hizmetin bu meraktan kırk kat üstün olduğunu gördüm.

Orduya ve ordunun düzenine alışıp oradaki hizmetimi her şeyden çok beğendim. Burada siyasi cahilliğimi bitirdim. Dostla düşmanı birbirinden ayırmayı öğrendim. Öyle oldu ki, bizi sabah talime çıkardıklarında yüreğim koşacak at gibi tepinir ve: "Ah, düşman bulsam da süngümü onun yüreğine sapsam" derdim.

Altı ay sonra evden aldığım mektubuma babamın öldüğünü yazdılar. Buna çok üzüldüm. Babam her ne kadar cahil olsa da iyi bir adamdı. Baktı, yetiştirdi, büyüttü... Yapacak bir şey yok, bütün ömrünce sıkıntı çekti; hayatı başkalarının yanında ırgatlıkla geçti, son yıllarda artelin işi arasına girmeye başladığında ise öldü...

Annemin gönlünü alıp karşılık yazdım...

Bir ay sonra aldığım mektupta bir köyde Hatice'nin, nasılsa, teyzesi olduğunu, onun Hatice'yi arayıp "bulduğunu", sonra köye, "hiç olmazsa bir aycık bizde kalır" diye alıp gittiği yazıyordu.

Bu mektuba cevap olarak, Hatice Bahçesaray'a döndükten sonra, mutlaka Akmescit'e gidip fabrikaya ya da bir okula girsin de okusun, diye yazdım ve aynı bu sözleri ayrı bir kağıda yazıp "Hatice'ye özeldir" diyerek zarfın içine koydum.

İki hafta sonra annem bana: "Köyde teyzesi Hatice'yi bir ağanın oğluyla evlendirmiş" diye cevap verdi.

Şimdi buna ne dersin?

Başımдан aşağı kaynar su döküldü...

Ağanın oğlu ve Şabaş Merdimşa amcanın kızı Hatice!

Hatice'yi biliyorum. Onun başkasıyla ve özellikle ağanın oğluyla evlenmeyeceğini de biliyorum.

Mektuplarımı sıklaştırdım. Annem her cevabında Hatice'den haberi olmadığını yazıyordu.

Kızıl Ordu'da hizmetimi bitirip dönmeye bir ay kaldığında annem Hatice'nin kocasından kaçtığını yazdı. Ancak nereye kaçtığını bilmiyor. Kocasından kaçmış da neden bize gelmemiş bunu da yazmıyor...

Döndüm. Hatice'yi her yere sorup soruşturdum. Hiçbir yerde izini bulamadım...

Aradan birkaç yıl geçti. Bu süre içinde de Hatice'den bir haber alamadık.

Kısacası, yer yarıldı, içine girdi...

Artık Akmescit'te fabrikada çalışıyordum. Bir gün bizim şefliğimiz köye zengin köylülerin mülkünü yoksul köylüler yararına istimlak etmek için üç işçi seçti. Bu üç kişinin arasında ben de vardım.

Bizim gittiğimiz köy nehir boyunda, bahçeli, güzel bir köydü.

Bizi orada köy meclisi başkanı karşıladı ve bugün akşam toplantı olacak diye ilan ettiler.

Toplantı okul salonunda oldu.

Ben bu toplantıyı anlatmayayım, sadece şunu söyleyeyim: Bu toplantı oy birliğiyle köyden üç ağanın sürülmesi hakkında karar çıkardı. Burada benim en çok dikkatimi çeken şey, pencere içinde duran iki genç işçi oldu. Onlardan uzun boylusu konuşma yaptı. Öbürü de başını sallayıp onun söylediklerini tasdik etti.

"Biz kolhoz³ kuruyoruz. Ama ağalar köyde kalıyorlar. Ya parti ne yapıyor? Tamamen kollektifleşme esasına ağaları sınıf olarak yok etmek, diyor. Peki, biz niçin bakıp duruyoruz? Mademki parti öyle diyor, bizim partinin söylediği gibi yapmak vazifemiz. İşte, Memet İsmail, hâlâ daha köyde kaldı. Dört hektar bahçesi bir. İşte Devletov, onun da bahçesi bu kadardır. Kendi de bunca yıldan beri alışveriş edip geliyor. Ben ona üç yıl ırgatlık ettim. Onların konuşmalarını işitiyor musunuz? "Kolhoz yapın, mallarınızı bir araya getirin, yarın da karılarınızı bir araya toplarsınız", bilmem ne diyorlar. Peki, biz hâlâ ne bakıp duruyoruz? Yukarı köy sekiz ağayı sürdü, onların mallarını alıp kolhoza kattılar. Kendi sömürücülerinden kurtuldular. Biz de öyle yapmalıyız."

Herkes uğuldadı, herkes kendi bildiğini söyledi. Arada yumruk sallayanlar da oldu. Bu yumruk sallayanların içinde torba sakallı bir ihtiyar vardı.

"Gerekmez, bizde ağa yok!" diye bağırıyordu. Sözüünü dinlemediklerini görüp toplantıyı bıraktı ve gitti.

Üç ağanın sürülmesi kararı çıktıktan sonra, köy grubunun sekreteri bizi küçük bir odaya soktu. Bu kararın nasıl hayata geçirileceği hakkında konuştuk ve o gece ağaları köyden sürmeyi kararlaştırdık.

İki ırgat, ben, fakir grubundan iki kişi Devletov'un evine gittik.

Devletov'un ailesi üç kişiden ibaretti. Onların köyden sürüleceklerinden haberleri olsa da bu gece olacağını tahmin etmemişler.

Onları yatakta bulduk. Giyinmelerini emrettik. Devletov, göbekli bir adamdı. Titreyerek giyindi. Ama oğlu kendini taş gibi tuttu. Hiç titremedi.

Onları birer birer çıkarıp arabanın yanına getirdik.

Uzun boylu ırgat benim kulağıma: "Ceplerini karıştıralım mı?" dedi. Ben: "Evet" diyerek başımı salladım.

ırgat, önce Devletov'a yanaşıp onun yeleşinin cebinden bir altın saat çıkardı. Karısı "beni ararlar" diye kalçaları arasına sakladığı küçük bir düğümü kendi çıkarıp verdi. Ama oğlu Akim cebini aratmak istemedi. Küfretmeye başladı. ırgatla onun arasında beş dakika tartışma oldu. En sonunda, ırgat zorla aramak istedi. O zaman Akim kurtulup pantolonunun arka cebinden tabanca çıkardı ve "Yaklaşmayın, dinini falan ettiklerim, hepinizi vururum!" dedi. ırgat ona karşı tüfeğini çevirdi ve: "Bırak tabancanı!" diye bağırıldı.

Ben Akim'in arkasındaydım. Birden onun elini tuttum. Elini tuttuğum gibi tabanca patladı. Eğer onun elini bir saniye daha yukarı kaldırmamış olsaydım, ırgatı öldürecekti.

Akim bana döndü ve elini kurtarmaya çalıştı. Güçlü, gaddardı. Ancak ben de iyiydim. Onun elini bırakmadım. Büküp çevirdim ve o arada burnuna bir de yumruk indirdim...

³ Kollektif çiftlik (Gültek, 2012, s. 521).

İki ırgat arabaya binip tüfekleri ağalara karşı tuttular. Fakirlerden biri arabayı sürdü. Biz onları köyün dışına kadar geçirdik.

Diğer iki ağanın ailesi de böyle sürüldü.

Yatmam için belirlenmiş eve vardım. Bu, bir orta halli eviydi. Kapıda beni parlak sakallı bir amca karşıladı. İçeri girdik. İhtiyar:

— Böyle buyurun, diyerek bana alçak bir kapı gösterdi ve kendi önüne geçip kapıyı açtı.

Bu evde kırk beş yaşlarında, bir gözünü ak basmış bir kadın, sobanın başında oturuyor ve uyukluyordu. Biz gelir gelmez kalktı, bana hoş geldiniz dedi, başköşeden yer gösterdi. Oturdum. İhtiyar, sobanın yanındaki mindere geçti. Tütününü çıkardı, sigara sardı, bana da teklif etti.

Bir gözünü ak basan kadın yine sobanın başına çömeldi, cezvesini oraya koyup benim kim ve nereli olduğumu sordu.

Kimlerden olduğumu söyledim.

Birbirlerine baktılar.

Karısı bana:

— Hatice'yi biliyor muydun? diye sordu.

— Hatice? Peki, o nerede?

— Buradaydı... Ancak şimdi yok. Nereye gittiğini bilmiyoruz.

Kadının yanına yaklaştım:

— Nasıl, burada mıydı?

Kadın taşan cezvesini sobadan aldı ve:

— Evet, buradaydı... Devletov'un Akim'iyle evlenmişti, dedi.

Gözümün önünde Akim'in ayı gibi gövdesi canlandı. Kadına daha da yaklaşım:

— Gerçek mi? Söyleyin, nasıl oldu peki? diye sordum.

— Ben Hatice'nin teyzesi oluyorum, biz...

Yumruklarım sıkıldı. Eğer o an kendimi tutmamış olsaydım, gözünü ak basmış kadın tekmemle sobanın içine tıklırdı.

Zihnimi topladım. Soruşturmaya başladım:

— Söyleyin, Hatice Akim'e kendi isteyerek mi vardı, yoksa siz onu... zorla mı verdiniz?

— Ne kendisi istedi, ne de biz zorla verdik.

— Peki, nasıl oldu?

Ben yine kadının yanına çöktüm. Cevap bekleyip ağzına gözümü diktim.

— Akim, Hatice'yi beğenmiş,.. Ona dünürücü gönderdi. Hatice varmam, dedi, kendisinin biriyle nişanlı olduğunu söyledi.

— Sonra, sonra?

— Bir gün akşamdan sonra Hatice çeşmeye, suya gitti. Ben ne kadar söylesem de sen yalnız kendin korkarsın, desem de kendim giderim, diyerek güğümü alıp gitti.

Yarım saat bekliyoruz, bir saat bekliyoruz, yok. Arayıp köy içine çıktık. Hiçbir yerde bulamadık. Konu komşuyu, bütün köyü ayağa kaldırdık. Yine yok. Hiçbir kimse görmemiş. Köy meclisine gittik, onlar da aradılar. Yine bulunmadı. En sonunda, şehre kaçmıştır diye oraya adam göndermeye hazırlanırken, Hatice artık Akim'in karısı olmuş, diye haber aldık. Biz şaştık. Ancak sonradan, bu meselenin şöyle olduğu anlaşıldı. Hatice çeşmeye gittiğinde, Akim onu beklemiş ve alıp kaçmış. Yukarı köyde halasının evine alıp götürmüş. Orada imama nikâh kıydırdıktan sonra, kendi evlerine getirmiş... Ben gidip baktım, zavallı kız çıra gibi eriyip kalmış... Gözleri solmuştu... Birkaç defa kendisini kuyuya atacak olmuş, kurtarmışlar... En sonunda, dayanamadı, kaçtı. Aradılar. Kimisi denize atlamıştır, dediler... Akim ona çok kötü davranmış. İçer gelir ve "sev beni" diye dövermiş...

Kadın yaşaran gözlerini ve burnunu önlüğüne sürdü...

İşte böyle oldu... Hatice'yi bulurum diye ümidimi kaybetsem de onu unutmadım. Her zaman onun askere giderken sıcak nefesini üfleyip: "Ben senin dönmeni beklerim, unutma" diyen fısıltısı kulağımın içinde duruyor ve yanağımı ıslatan gözyaşları hissediliyordu...

Eğer uyuyakalıp radyoyu işitememiş olsam, belki Hatice'yi hâlâ bulamazdım. Eğer dikiş fabrikası beş yıllık planını üç buçuk yılda tamamlamamış olsaydı, radyo bana onun varlığını haber vermezdi...

Kısacası, ben, Hatice'nin kocası var mı, bir daha evlenmiş mi acaba diye ümidimi kaybederken uzun burunlu kişi elindeki kâğıtları ona verdi, Hatice'nin elini sıktı ve vedalaştı.

Kendimi içeri attım.

— Hatice!

Hatice birden irkildi. Gözlerini bana dikti. Yüzü hem beyazladı hem kızardı. Başını pencereye çevirdi.

— Hatice!

Onun eline yapıştım.

— Yürü gidiyoruz... Ben seni radyodan işitip geldim, haydi, yürü. Seni yedi yıldır görmedim... Hatice!

İnsan böyle anlarda söyleyecek söz bulamıyor... Ağzına ne gelirse, onu söyleyiveriyor...

Böyle... Bir hafta sonra biz nikâh dairesine gittik.

Başına gelen şeylerin hepsini anlattı... Akim'den kaçtıktan sonra, Yalta'ya gitmiş. Orada birisine hizmetçilik yapmış. En sonunda, birlik onu dikiş fabrikasının yanındaki kurslara göndermiş. Kursları bitirdikten sonra, fabrikada işçi olarak kalmış. Şimdi fabrikada hem işçi hem de sendika komitesi üyesi. Öncü işçi. Üç kere ödül almış. Bu ödüllerin biri kıyafet dikmeyi kolaylaştırdığı için...

Ben:

— Peki, neden Akim'den kaçtıktan sonra doğrudan bizim eve gelmedin? diye sordum.

Senin gözünde nasıl görünecektim?... dedi.

Sonuç

Umer İpçi, Kırım Tatar Sovyet edebiyatının temel taşlarını ortaya koyan güçlü yazarlarından biridir. Hayatı boyunca edebiyatın şiir, nesir, tiyatro sahasında çeşitli türlerde eserler vermiş, genç yazarların yetişmesine katkıda bulunmuştur. İpçi, 1920 ve 1930 yılları arasında Kırım Tatar Sovyet edebiyatı nesir sahasında önemli bir rol oynamış, döneminde meydana gelen olayları eserlerinde canlı bir şekilde tasvir etmiştir. Yazarın orijinal eserleriyle beraber çeviri eserleri de Kırım Tatar edebiyatında önemli yere sahiptir. İçinde yaşadığı toplumun tarihi, felsefi, ahlaki meselelerini aydınlatmaya çalışan İpçi, halkın manevi hayatını açık ve doğru bir şekilde okuyucuya yansıtmıştır. Eserlerinde cahilliğe, kötü adetlere, yoksulluğa, halkı sömürenlere, ikiyüzlü, paracı, tembel insanlara karşı çıkarak onları büyük bir ustalıkla eleştirmiştir.

Rastkeliş hikâyesinde İpçi'nin diğer eserlerinde olduğu gibi eski batıl inançları ve zararlı adetleri eleştirdiği, yeni hayat tarzını övdüğü görülmektedir. Yazar bu düşüncesini daha etkili hâle getirmek için olay örgüsünde yeni bir yöntem kullanarak olayları belli bir noktadan başlatıp geriye dönmüş, sonra yine ileri sıçrama yapmıştır. Söz konusu eser, kullandığı olay örgüsü ile yazarın diğer hikâyelerinden ayrılmaktadır. Hikâye Kırım Tatar kadınlarının sosyal durumu, küçük insanların sömürü düzeninde yer aldıkları konum, patronlar ve işçiler arasındaki çatışmalar gibi konuları iki gencin çocukluk döneminden yetişkinlik dönemlerine kadar yaşadıkları olaylar üzerinden ele almaktadır.

Kaynakça

- Bolat, Y. (2003). Umer İpçi – İkâye Ustası. *Meni Duadan Unutmanız* (tertip etken: Şakir Selim). Akmeşcit: Tavriya Neşriyatı, Kırım Tatar Edebiyatı Bölüğü, s. 145-153.
- Camanaklı, K. (2019). Umer İpçi (Alkeday). *En Kadirli Süygen Yerim* (tertip etken: N. Emirsuinova, Ş. Yunusov). Simferopol: İ. Gasprinskiy Adına Mediamerkez, s. 167-178.
- Fazıl, R.; Nagayev, S. (2001). *Kırımtatar Edebiyatının Tarihi Kısa Bir Nazar*. Simferopol: Kırım Devlet Okuv-Pedagogika Neşriyatı.
- Gültek, V. (2012). *Rusça-Türkçe Sözlük*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- İpçi, U. (2018). *Rastkeliş*. *Saylama Eserler* (tertip etken: Yakub İpçi). Simferopol: İ. Gasprinskiy Adına Mediamerkez, s. 55-74.
- Kerimov, İ. (1988). *Terenlik (Edebî Bibliografik Oçerk)*. Taşkent: Gafur Gulam Adına Edebiyat ve Sanat Neşriyatı.
- Kerimov, İ. (1995). *Kırımtatar Edebiyatı*. Akmeşcit: Kırımdevokuvpedneşir Neşriyatı.
- Kerimov, İ. (1997). *Eki Asır Arasında XIX-XX*. Akmeşcit: Kırımdevokuvpedneşir Neşriyatı.
- Kerimov, İ. (2018). Umer İpçinin "Gazı Mansur" Poemasına Dair. *Saylama Eserler* (tertip etken: Yakub İpçi). Simferopol: İ. Gasprinskiy Adına Mediamerkez, s. 3-10.
- Kurtnezir, Z. (2014). *KırımTatar Edipleri: Ömür ve İcadiy Faaliyetleri Akında Kısa Malümatlar*. Simferopol: Kırımdevokuvpedneşir Neşriyatı.
- Murad, G. (2003). Teatrimizde Umer İpçi Deviri. *Meni Duadan Unutmanız* (tertip etken: Şakir Selim). Akmeşcit: Tavriya Neşriyatı, Kırım Tatar Edebiyatı Bölüğü, s. 140-141.
- Seydamet, C. (2003). Edebiyatımızın Klassiği. *Meni Duadan Unutmanız* (tertip etken: Şakir Selim). Akmeşcit: Tavriya Neşriyatı, Kırım Tatar Edebiyatı Bölüğü, s. 136-139.

- TDTEA-13: *Başlangıcından Günümüze Kadar Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi Kırım Türk-Tatar Edebiyatı* (1999). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Temirkaya, Y. (2003). Sevimli Yazıcımız. *Meni Duadan Unutmanız* (tertip etken: Şakir Selim). Akmesic: Tavriya Neşriyatı, Kırım Tatar Edebiyatı Bölüğü, s. 142-144.
- Umer İpçi ve Onın Sonki Mektübi (1990). *Yıldız*, 3. Taşkent, s. 112-114.
- Ülküsal, M. (1980). *Kırım Türk-Tatarları (Dünü-Bugünü-Yarını)*. İstanbul: Baha Matbaası.
- Yunusova, L. S. (2000). *Krımskotatarskaya Literatura. Sbornik Proizvedeniy Folklor i Literaturi VIII-XX vv.* Simferopol: Dolya.
- Yüksel, Z. (1998). Kırım Türkleri Edebiyatı. *Türk Dünyası El Kitabı*, 4. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, s. 259-303.